

ZABEZPIECZENIE INWESTYCYJNE INNOWACYJNEJ DZIAŁALNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW NA UKRAINIE

Zoryna Jurynec*

Streszczenie:

W artykule przeprowadzono badania wpływu czynników oddziałujących na skuteczność inwestycyjnej i innowacyjnej działalności przedsiębiorstw na Ukrainie. Przedstawiono źródła finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, które przyczyniają się do rozszerzenia możliwości dla przyszłego rozwoju innowacyjnego. Główną uwagę poświęcono problemom w zakresie objętości inwestycji dla stworzenia innowacji i ustaleniu struktury wydatków według źródeł finansowania działalności innowacyjnej. Zaproponowano drogi rozwiązania problemów we współczesnych warunkach rozwoju gospodarki. Wyprodukowano wizję kształtowania, planowania i realizacji kierunków strategicznych rozwoju innowacyjnego przedsiębiorstw krajowych.

Słowa kluczowe: inwestycje, inwestycyjne zabezpieczenie, finansowanie działalności innowacyjnej, innowacyjne przedsiębiorstwa.

JEL Class: O32.

Przyjęto/Accepted: 15.11.2014

Opublikowano/Published: 27.01.2015

WPROWADZENIE

W warunkach wzrostu konkurencji w zakresie produkcji i realizacji towarów i usług zrównoważone ekonomiczne funkcjonowanie gospodarek narodowych zależy zarówno od dostępności naturalnego potencjału państwa, jak i od poziomu i jakości, innowacyjnego, naukowo-technicznego, przemysłowego rozwoju krajów.

* Doktor nauk ekonomicznych, docent Katedry Zarządzania, Narodowy Uniwersytet Lwowski imienia Iwana Franki.

We współczesnym świecie 3/4 wzrostu ekonomicznego osiąga się dzięki stosowaniu nowej wiedzy i wdrażaniu innowacji (osiągnięć postępu naukowo-technicznego), które generują się przeważnie w zaawansowanych branżach produkcji towarowej. Dlatego obecnie w polu widzenia organizacji naukowych, organów prawodawczych i wykonawczych państw znajdują się pytania dotyczące skuteczności, efektywności inwestycyjnego zabezpieczenia zarządzania przez innowacyjną działalność przedsiębiorstw. W 2012 r. globalny napływ bezpośrednich inwestycji zagranicznych (BIZ) na świecie zmniejszył się o 18% do 1,35 bln dolarów. Niestabilność stanu ekonomicznego i politycznej niepewności w wielu krajach przodujących spowodowało ostrożność wśród inwestorów [Світові макроекономічні дослідження...].

Zgodnie z przewidywaniami przepływy bezpośrednich inwestycji zagranicznych w 2015 r. będą osiągały poziom 1,8 bln dolarów [*World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development...*]. Zmniejszenie przepływów inwestycji jednak mogą wspomagać pewne ryzyka: strukturalne wady globalnego systemu finansowego, pogorszenie sytuacji w środowisku makroekonomicznym, nieokreśloność polityki w branżach mających znaczenie kluczowe dla zabezpieczenia zaufania inwestorów. Przepływy BIZ do rozwijających się gospodarek okazały się bardziej odporne i trwałe niż przepływy do krajów rozwiniętych, lecz trochę się zmniejszyły (o 4%) [Національні рахунки інституційних секторів економіки...].

Celem pracy jest określenie głównych tendencji zabezpieczenia inwestycyjnego działalności innowacyjnej przedsiębiorstw na Ukrainie i skutków realizowanej polityki innowacyjnej w przemyśle. Cel osiąga się dzięki analizie współczesnego stanu innowacyjnego rozwoju ukraińskich przedsiębiorstw przemysłowych, inwestycyjnego zabezpieczenia działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, ocena dynamiki i tendencji aktywności innowacyjnej przedsiębiorstw, określenie głównych problemów, które powstają w działalności przemysłu, kształtowania sposobów podwyższenia działalności inwestycyjnej krajowych przedsiębiorstw przemysłowych.

1. PODEJŚCIE BADAWCZE DO ROZWIĄZANIA PROBLEMU ZABEZPIECZENIA INWESTYCYJNEGO DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ PRZEDSIĘBIORSTW NA UKRAINIE

Kwestia roli inwestycji w systemie zarządzania innowacjami rozstrzyga się w pracach takich naukowców, jak O. Nykytenko, A. Kowalczyk, A. Asaul, T. Konowałowa, M. Pestunow, A. Saratow, R. Harłamow, R. Halikow i innych. W tych pracach określono szereg głównych problemów, które negatywnie wpływają na proces inwestycyjny w kraju, omówiono przesłanki do ich rozstrzygnięcia.

Problemy rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych przedstawiono w pracach O. Alejnikowa, S. Goworucha, I. Ziatkowskyj, R. Kulnewa, Z. Kowalczyk, K. Fedulowa, C. Łazariewa i innych. Jednak ciągle zmiany aktywności inwestycyjnej i innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych na Ukrainie, które są spowodowane przez kryzysy finansowe i ekonomiczne, wymagają dalszych badań w tym kierunku. Dość wysoka jest aktualność problemów okazania oceny ekonomicznej procesów inwestowania tworzenia innowacji w gospodarce, ale liczba istotnych prac w tym kierunku jest dość ograniczona.

Pomimo optymistycznych nastrojów, ocen i zapewnień analityków i ekspertów [Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України...], skutki negatywne nieprzemyślanej polityki miały istotny przejaw na terenie Ukrainy. W takich warunkach bardzo ważną potrzebą jest konieczność określenia skali i tendencji przekształceń transformacyjnych w okresie trwania fazy recesji.

W artykule przedstawiono metody ekonomiczne i statystyczne, które powinny być ściśle związane z podejściem systemowym, z kompleksową diagnostyką obiektu zarządzania. Dlatego w procesie podejmowania decyzji w zakresie zarządzania działalnością innowacyjną przedsiębiorstw ukraińskich musimy zwrócić szczególną uwagę na wykonane obliczenia wyników gospodarczych z uwzględnieniem inflacji, a także takich wskaźników: zysk na jedną hrywnę kosztów przedsiębiorstw, ilość sprzedanych produktów innowacyjnych poza Ukrainą przez jedno przedsiębiorstwo innowacyjne, stosunek objętości inwestycji w kapitał zakładowy do objętości inwestycji w wartości niematerialne, wskaźnik inwestycji w kapitał zakładowy.

Autor stwierdza, że w procesie analizy działalności inwestycyjnej i innowacyjnej przedsiębiorstw ukraińskich takie aspekty znikają z pola widzenia, ale mają istotne znaczenie dla kształtowania modelu ich rozwoju innowacyjnego. Przedmiotem analizy w tym artykule są wszystkie przedsiębiorstwa przemysłu terenowego różnych branż.

2. ANALIZA ZABEZPIECZENIA INWESTYCYJNEGO DZIAŁALNOŚCI INNOWACYJNEJ PRZEDSIĘBIORSTW NA UKRAINIE

Według globalnego indeksu konkurencyjności (najbardziej kompleksowy wskaźnik konkurencyjności krajów, który uogólnia oceny ponad 1300 niezależnych ekspertów z różnych krajów i zakresów działalności oraz danych oficjalnej statystyki państw) w 2013–2014 liderami wśród 144 krajów są Szwajcaria, Szwecja, Singapur, USA, Niemcy i inne.

Ukraina w rankingu globalnej konkurencyjności zajmuje niestety nie czołowe miejsca (w 2009–2010 r. Ukraina zajmowała 82. miejsce wśród 133 państw, w latach 2010–2011 – 89. miejsce wśród 139 krajów).

Aby ocenić rzeczywistą sytuację w przemyśle na Ukrainie należy rozważyć poszczególne wskaźniki, które charakteryzują aktywność innowacyjną. Większość przedsiębiorstw przeprowadza finansowanie działalności innowacyjnej dzięki użyciu własnych środków, które pozostają głównym źródłem inwestowania. Właśnie te wydatki stanowią największą część wydatków w przemyśle w latach 2000–2013. W ostatnich latach przedsiębiorstwa zaczęły osiągać poziom własnych kosztów, który był dla nich charakterystyczny przed kryzysem 2008 r. Jednak przeprowadziwszy obliczenia i uwzględnivszy poziom inflacji, widzimy, że wielkość inwestycji w tworzeniu innowacji zmniejszyła się o jedną trzecią.

Niewątpliwie pozytywne jest pozyskanie dodatkowych źródeł finansowania działalności innowacyjnej przedsiębiorstw na Ukrainie, ponieważ przyczynia się to do rozszerzenia ich możliwości strategicznego rozwoju innowacyjnego. Państwowe asygnacje w rozwój innowacji w ciągu badanego okresu wykazują wahania.

Dla prowadzenia skutecznej działalności innowacyjnej własnych środków jednak jest za mało. Obecnie wzrasta znaczenie i konieczność wyboru źródeł i efektywnych mechanizmów wykorzystania środków finansowych w celu prowadzenia działalności innowacyjnej [Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки)...]. Szczególnie ta kwestia jest aktualna w warunkach ograniczonej dostępności, a często i braku odpowiedniej ilości inwestycji, braku środowiska instytucjonalnego i prawnego. W takim przypadku alternatywą jest wyszukiwanie i racjonalne wykorzystanie źródeł finansowania produkcji innowacji, a zwłaszcza dołączenie kredytów bankowych i środków inwestorów zagranicznych.

Udział wydatków na działalność innowacyjną dzięki inwestycji inwestorów zagranicznych w badanym terminie zmienia się i największy był w 2010 r. – 2411,4 mln PLN, a najmniejszy w następnym 2011 r. i sięgał 56,9 mln PLN. Brak funduszy inwestycyjnych przedsiębiorstwa kompensowano dzięki dołączeniu innych źródeł finansowania, w tym korzystanie z kredytów. Te źródła w bezwzględnych (absolutnych) wskaźnikach świadczą o wyraźnym wpływie na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych (tab. 1).

Jednak w celu pozyskania kredytów nie wszystkie przedsiębiorstwa przemysłowe są wystarczająco atrakcyjne dla struktur bankowych.

Przez dominację kredytów krótkoterminowych w łącznej kwocie wszystkich kredytów bankowych, okazuje się, że nie są one zdolne w całości zapewnić usługi bankowe dla zaspokojenia wszystkich potrzeb przedsiębiorstw w celu tworzenia innowacji, zapewnienia cyklu innowacyjnego w produkcji i sprzedaży produktów. Kredytowanie w poszczególnych okresach lat (od 2000 do 2013 r.) waha się od wzrostu do spadku. Taka sytuacja miała miejsce z powodu wprowadzenia skutecznych środków państwowej regulacji, na przykład wspieranie instytucji kredytowych (banków komercyjnych i innych), kredytowania realizacji projektów innowacyjnych.

Tabela 1. Struktura kosztów według źródeł finansowania innowacji na Ukrainie w latach 2000–2013

Wynik	2000	2001	2003	2005	2008	2010	2011	2012	2013
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ogólna kwota wydatków, mln UAH	1757,1	1971,4	3059,8	5751,6	11994,2	8045,5	14333,9	11480,6	9562,8
% przed zeszłym rokiem	–	100	101,53	126,84	113,36	101,2	178,16	80,094	83,29
Łączna kwota wydatków w porównaniu z 2000 r., mln UAH	1751,1	1751,11	2577,1	3986,7	5792,5	2829,03	4619,8	3537,5	2952,40
Wydatki z budżetu państwa, mln UAH	7,7	55,8	93	28,1	336,9	87	149,2	224,3	24,7
% przed zeszłym rokiem	–	100	204,4	44,3	232,7	68,5	171,5	150,3	11,01
Wydatki z budżetu państwa w porównaniu z 2000 r., mln UAH	7,7	49,6	78,33	19,48	162,7	30,59	48,09	69,11	7,63
Wydatki ze środków własnych, mln UAH	1399,3	1654	2148,4	5045,4	7264	4775,2	7585,6	7335,9	6973,4
% przed zeszłym rokiem		100	100,31	144,09	90,81	92,37	158,85	96,71	95,06
Wydatki ze środków własnych, w porównaniu z 2000 r., mln UAH	1399,3	1469,2	1809,5	3497,2	3508,1	1679,1	2444,8	2260,4	2153,0
Wydatki ze środków inwestorów zagranicznych, mln UAH	133,1	58,5	130	157,9	115,4	2411,4	56,9	994,8	1253,2
% przed zeszłym rokiem	–	100	49,22	140,48	35,86	159,39	2,36	1748,3	125,98
Wydatki ze środków inwestorów zagranicznych w porównaniu z 2000 r., mln UAH	133,1	51,96	109,49	109,45	55,73	847,92	18,34	306,52	386,92

Tabela 1 (cd.)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Wydatki z innych źródeł finansowania, mln UAH	217	203,1	688,4	520,2	4277,9	771,9	6542,2	2925,6	1311,3
% przed zeszłym rokiem	–	100	122,4	60,68	179,39	67,67	847,55	44,7	44,82
Wydatki z innych źródeł finansowania w porównaniu z 2000 r., mln UAH	217	180,41	579,8	360,58	2066	271,42	2108,6	901,46	404,86
Zysk na jedną hrywnę kosztów przedsiębiorstw, UAH	5,91	4,38	3,04	2,94	2,54	4,03	2,53	3,04	2,75
% przed zeszłym rokiem	–	100,00	102,05	88,42	105,57	156,72	62,74	120,01	90,65
Zysk na jedną hrywnę kosztów przedsiębiorstw w porównaniu z 2000 r., mln UAH	5,9	3,89	2,56	2,04	1,23	1,42	0,82	0,94	0,85

Źródło: obliczono według danych: Статистична інформація – Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]...

W celu przeprowadzenia oceny wyników działalności innowacyjnej przedsiębiorstw przemysłowych ważne jest, aby obliczyć współczynnik wykorzystania wydatków przedsiębiorstw na działalność innowacyjną – zysk na jedną hrywnę kosztów. Wskaźnik ten wyliczany jako współzależność sprzedaży wszystkich produktów innowacyjnych i wydatków łącznych przedsiębiorstw do prowadzenia działalności innowacyjnej. Ten wskaźnik pokazuje, ile pieniędzy (UAH) od sprzedanych produktów włożono w hrywnę kosztów utworzenia innowacji. Po dokonaniu obliczenia, biorąc pod uwagę poziom inflacji, zysk na jedną hrywnę kosztów przedsiębiorstw przemysłowych w porównaniu z 2000 r. zmniejszył się o 6 razy. Jest to bardzo negatywny sygnał, który świadczy o niezabezpieczeniu reprodukcji innowacyjnej w przemyśle.

Na Ukrainie powstała sytuacja, gdy stymulowanie działalności i procesów innowacyjnych, wsparcie produkcji produktów *high-tech* znalazło się poza polem widzenia państwa. Menedżerowie przedsiębiorstw nie rozumieją ważnej roli innowacyjnych produktów zaawansowanych technologicznie przedsiębiorstw w celu zwiększenia konkurencyjności gospodarki kraju. Doprowadziło to do bardzo negatywnych strukturalnych zmian gospodarczych: dominacji udziału surowcowych nisko zaawansowanych technologicznie przedsiębiorstw, zniszczenia dużej liczby wysoko zaawansowanych technologicznie przedsiębiorstw.

Zakres inwestycji dla rozwoju innowacyjnych produktów jest dość wysoki. Taka dysharmonia w podziale doprowadziła do degradacji niektórych gałęzi przemysłu, spadku popytu na produkty z zakresu technologii informacyjnych i telekomunikacyjnych, ponieważ poziom ukraińskich opracowań jest poniżej standardów światowych. Spowodowało to wypierania tego typu produktów z rodzimego rynku.

Innowacje, które trafiają na Ukrainę z zagranicy, mają krótki cykl życiowy. A to obniża konkurencyjność przedsiębiorstw krajowych, nawet na rynku wewnętrznym. W celu kształtowania się modelu gospodarki innowacyjnej należy wzmocnić wsparcie na poziomie państwa, przeprowadzać politykę aktywnego stymulowania rozwoju badań fundamentalnych, stwarzać długoterminowe motywy.

Tabela 2. Liczba przedsiębiorstw na Ukrainie, które prowadzą działalność innowacyjną w latach 2000–2013

Lata	Liczba przedsiębiorstw innowacyjnych	Udział przedsiębiorstw innowacyjnych w stosunku do całkowitej ilości przedsiębiorstw, %	Liczba przedsiębiorstw, które wspierały innowacje	Udział przedsiębiorstw, które wspierały innowacje, %	Liczba przedsiębiorstw, które sprzedawały produkty nowatorskie	Liczba przedsiębiorstw, które sprzedawały produkty nowatorskie za granicę
2000	1705	18,0	1491	14,8	1352	306
2001	1629	16,5	1503	14,3	1298	297
2002	1800	18,0	1506	14,6	1361	308
2003	1496	15,1	1238	11,5	1172	353
2004	1359	13,7	1180	10	1095	372
2005	1193	11,9	810	8,2	1022	385
2006	1118	11,2	999	10	918	337
2007	1472	14,2	1186	11,5	1035	357
2008	1397	13,0	1160	10,8	993	341
2009	1411	12,8	1180	10,7	994	334
2010	1462	13,8	1217	11,5	964	343
2011	1679	16,2	1327	12,8	1043	378
2012	1758	17,4	1371	13,6	1037	397
2013	1715	16,8	1312	12,9	1024	421

Źródło: obliczono według danych: Статистична інформація – Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]...

Ważnym elementem krajowego rynku innowacji jest aktywność przedsiębiorstw innowacyjnych, czyli firm, które prowadzą działalność innowacyjną. Poszczególne przedsiębiorstwa są konsumentami, a inne są dostawcami innowacji na rynku innowacji. W warunkach ukierunkowania na gospodarkę innowa-

cyjną liczbą przedsiębiorstw innowacyjnych musi co rok rosnąć. Niestety w 2013 r. liczba czynnych przedsiębiorstw innowacyjnych pozostawała na tym samym poziomie, na którym była w roku 2000 (tab. 2). A udział takich przedsiębiorstw w stosunku do całkowitej ilości przedsiębiorstw w ciągu żadnego roku nie osiągnął poziomu z roku 2000 i wynosi średnio 16%.

Dla porównania w USA, Japonii, Niemczech i Francji odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych wynosi 70–80% ich ogólnej liczby. Lata 2005–2006 były najbardziej skomplikowane do prowadzenia działalności na krajowym rynku innowacji. Wtedy liczba przedsiębiorstw, które wspierały innowacje i zrealizowały innowacyjną produkcję była najniższa w całym okresie badania.

Na Ukrainie najbardziej aktywnie działalność innowacyjną prowadzono w przemyśle spożywczym i wytwórczym, maszynowym, przetwórstwa produktów rolnych. Do tej grupy należała duża część przedsiębiorstw, które prowadziły działalność innowacyjną. One były głównymi konsumentami innowacji. Co roku dochodzi do zmniejszenia rozwoju najnowszych technik, w ciągu ostatniej dekady ponad 12 razy. Od 2000 r. liczba osób zatrudnionych w zakresie wykorzystania i obsługi produktów *high-tech* zmniejszyła się prawie trzykrotnie (tab. 3).

Ilość prac naukowo-technologicznych wykonanych na Ukrainie, w porównaniu z rokiem 2000, z uwzględnieniem poziomu inflacji wzrosła do 1,8 razy. Najwięcej wykonano prac fundamentalnych, których udział wzrósł trzykrotnie, a w 2013 r. wyniósł 832,22 mln UAH (z uwzględnieniem inflacji). Udział zrealizowanych prac, mających charakter użytkowy, wzrósł tylko o półtora razy (tab. 4).

Najwięcej opracowań zrealizowano w okresie 2000–2013 (wzrost do 5,2 razy w porównaniu z 2000 r.), usług naukowo-technicznych (wzrost w 2,2 razy w porównaniu z 2000 r.). Dlatego wraz z zasadami zachowania konkurencyjności i dużych pożyczek technologii zagranicznych (przeważnie starych technologii) należy kształtować środki zapobiegawcze, które mają na celu wsparcie utworzonej konkurencyjności oraz planowanie i organizację skoków przełomowych na wiodące pozycje na rynku. Istotne znaczenie w tym kierunku mają rozwój i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw innowacyjnych. Wskaźniki stanu innowacyjności i procesów na Ukrainie utrzymują się wyłącznie na niskim poziomie. Stworzenie produktów R&D, ich projektowanie i wdrażanie pozostają najbardziej nie regulowaną sferą życia społecznego. Liczba wykonawców prac naukowych i naukowo-technicznych w naszym państwie w latach niepodległości zmniejszyła się o dwie trzecie. Przyczyną mało skutecznego użycia potencjału intelektualnego jest niedostateczny poziom finansowania, brak efektywnego wsparcia rozwoju procesów innowacyjnych, który łączyłby wszystkie poziomy zarządzania.

Tabela 3. Ilość wykonanych prac naukowych na Ukrainie w latach 2000–2013

Wskaźnik	2000	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ilość naukowych prac, mln UAH	1978,4	4112,4	5354,6	8538,9	8653,7	9867,1	10349,9	11252,7	11781
% przed zeszłym rokiem	–	123,87	111,12	127,43	101,34	114,02	104,89	108,72	104,70
Ilość naukowych prac w porównaniu z 2000 r., mln UAH	1978,4	3201,1	3365	4123,8	3417,2	3469,6	3335,8	3467,3	3637,34
Badania fundamentalne, mln UAH	266,6	629,7	1141	1927,4	1916,6	2188,4	2205,8	2621,9	2695,5
% przed zeszłym rokiem	–	128,20	126,48	128,15	99,44	114,18	100,80	118,86	102,81
Badania fundamentalne w porównaniu z 2000 r., mln UAH	266,6	490,17	717,03	930,82	756,83	769,51	710,93	807,88	832,22
Badania podstawowe, mln UAH	436,7	537,7	841,5	1545,7	1412	1617,1	1866,7	2057,7	2087,8
% przed zeszłym rokiem	–	133,48	118,71	136,47	91,35	114,53	115,44	110,23	101,46
Badania podstawowe w porównaniu z 2000 r., mln UAH	436,7	446,58	528,8	746,47	557,57	568,62	601,64	634,03	644,6
Opracowania, mln UAH	1106,3	2214	2741,6	4088,2	4215,9	5037	4985,9	5369,9	5772,8
% przed zeszłym rokiem	–	116,51	113,91	123,77	103,12	119,48	98,99	107,70	107,50
Opracowania w porównaniu z 2000 r., mln UAH	1106,3	1723,4	1722,9	1974,35	1664,78	1771,16	1606,96	1654,61	1782,32
Naukowo-techniczne usługi, mln UAH	168,8	695	630,5	977,7	1109,2	1024,6	1291,5	1203,2	1225,1
% przed zeszłym rokiem	–	139,39	78,74	128,48	113,45	92,37	126,05	93,16	101,82
Usługi naukowo-techniczne w porównaniu z 2000 r., mln UAH	168,8	540,99	396,2	472,2	438,0	360,3	416,25	370,74	378,24

Źródło: obliczono według danych: Статистична інформація – Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]...

Tabela 4. Dynamika sprzedaży produktów innowacyjnych na Ukrainie w latach 2000–2013

Wskaźnik	2000	2004	2006	2008	2009	2011	2012	2013
Ilość sprzedanych produktów innowacyjnych, mln UAH	12148	19624	27678	42418	28414	50612	46351	11781
% przed zeszłym rokiem	–	158,85	122,06	117,81	66,99	124,96	91,58	104,70
Stosunek sprzedaży innowacyjnych produktów do ogólnej ilości sprzedanych produktów przemysłowych w Ukrainie, %	9,4	5,8	6,7	5,9	4,8	3,8	3,3	3,3
Ilość sprzedanych produktów innowacyjnych w porównaniu z 2000 r., mln UAH	12148	15276	17393	20485	11220	16312,2	14281,8	3637,3
W tym: produkcja, która została poddana istotnym zmianom technologicznym lub na nowo wdrożona, mln UAH	3813,6	9542,3	18194,9	14688,7	8511,5	17411	14512,6	12400
Produkcja, która została poddana istotnym zmianom technologicznym lub na nowo wdrożona w porównaniu z 2000 r., mln UAH	3813,6	7427,8	3062,0	15039,4	9050,9	4826,7	6669,4	7255,5
Zaawansowana produkcja, mln UAH	3505,0	6328,1	4872,5	31141,5	22920,8	14975,7	21645,1	23500
Zaawansowana produkcja w porównaniu z 2000 r., mln UAH	3505,0	4925,9	3062,0	15039,4	9050,9	4826,7	6669,4	7255,5
Udział produktów innowacyjnych w całości sprzedanych produktów, %	–	5,8	6,7	5,9	4,8	3,8	3,3	3,3
Ilość sprzedanych produktów innowacyjnych przez jedno przedsiębiorstwo, mln UAH	1,59	13,35	18,95	20,63	11,29	15,64	10,80	10,95
Ilość sprzedanych produktów innowacyjnych poza Ukrainą, mln UAH	2148,3	18783,9	27677,6	42417,5	28414,3	50611,7	36350,6	35891,6
% przed zeszłym rokiem	–	109,55	118,72	105,57	101,49	62,74	120,01	90,65
Ilość sprzedanych produktów innowacyjnych poza Ukrainą w porównaniu z 2000 r., mln UAH	2148,3	14621,6	17393,3	20485,0	11220,2	16312,2	11200,6	11081,3
Ilość sprzedanych produktów innowacyjnych poza Ukrainą przez jedno innowacyjne przedsiębiorstwo, mln UAH	3,3	30,5	38,0	40,0	39,5	33,4	33,6	38,1
Udział produktów innowacyjnych na eksport w całości produktów innowacyjnych, %	31,2	42,5	41,4	51,6	42	29,8	36,9	44,7

Źródło: obliczono według danych: Статистична інформація – Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]...

Część przedsiębiorstw musi skutecznie pracować, aby zapewnić miejsca pracy, dochody z pomocą personelu o niskiej lub średniej kwalifikacji. Ta część przedsiębiorstw, jeśli istnieje popyt na ich produkty i dość niskie wydatki, musi rozwijać się, mając zacofane technologie, na tradycyjnych rynkowych podstawach produkcji towarów i usług [Jurinetz 2014: 291–298]. A ograniczone zasoby i bardziej wykwalifikowane kadry lepiej skupić na tworzeniu własnych technologii, pod warunkiem wyjścia i zajęcia nisz rynkowych, pozbycia się konkurencyjnych importowanych towarów i usług, jeśli jest możliwość używając przy tym też zagraniczne opracowania.

Wykorzystanie inwestycji w państwie motywuje do rozwoju konkurencyjnych i ekonomicznie skutecznych producentów, sprzyja zabezpieczeniu potrzeb przedsiębiorstw w koniecznej bazie materialno-technicznej, technologii, produkcji. Dane o działalności inwestycyjnej na Ukrainie w latach 2001–2012 przedstawione są w tab. 5. Sytuacja z przepływem bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarkę Ukrainy, z uwzględnieniem poziomu inflacji, świadczy o praktycznie nieziennej tendencji. W ciągu badanego okresu obserwuje się wahania cykliczne inwestycji w gospodarkę Ukrainy, jednak dojść do poziomu 2008 r. do tej pory się nie udaje. Ogólnie na Ukrainie objętość inwestycji w kapitał zakładowy w ciągu dwunastu lat wzrosła tylko 2,9 razy.

Destrukcyjny wpływ na gospodarkę wywiera system podatkowy, który jest środkiem przekazywania środków obrotowych przedsiębiorstw. Wszystko to ogranicza procesy inwestycyjne i innowacyjne, nie przyczynia się do funkcjonowania i rozwoju gospodarstwa krajowego. Niestety, mamy słaby wzrost i brak struktury gospodarki. Wartość tego wskaźnika jest niewystarczająco wysoka w porównaniu z innymi krajami.

Przyczynami są konsekwencje polityczne i finansowo-ekonomiczne, obecność procesów inflacyjnych, zbyt wysoki poziom ryzyka inwestowania, biurokratyczny mechanizm dokonywania operacji inwestycyjnych, niedoskonałość organizacyjnego zabezpieczenia procesów inwestowania i stworzenia innowacji, nieprzestrzeganie norm i nieodpowiedzialność odnośnie wykonania umów ze strony mieszkańców i inwestorów zagranicznych, brak wznowienia zużycia środków trwałych, nieopłacalność kosztów inwestycyjnych w poszczególne projekty etc.

Zagraniczne inwestycje w kapitał zakładowy w ciągu lat niepodległości Ukrainy wynosiły tylko 5% całkowitej objętości. Dominuje stabilna tendencja do ograniczenia inwestycji w kapitał zakładowy, w szczególności w handlu i przemyśle. Inwestorzy nie widzą na krajowym rynku zbytu możliwości otrzymywać wysokie zyski. W przypadku zmiany w technologicznej strukturze inwestycji do kapitału zakładowego w ostatnim okresie przewyższające w objętości opanowanych inwestycji były koszty dla zakupu maszyn, sprzętu technicznego, na przeorganizowywanie techniczne przedsiębiorstw, rekonstrukcję.

Tabela 5. Wskaźniki działalności inwestycyjnej na Ukrainie w latach 2000–2012

Wynik	2000	2004	2006	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Wskaźnik inflacji do zeszłego roku	1,1258	1,123	1,116	1,223	1,123	1,091	1,046	0,998	1,01
Wskaźnik inflacji w porównaniu z 2000 r.	–	1,28	1,59	2,07	2,53	2,84	3,1	3,25	3,24
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne, mln UAH	17853	35418	28300	57512	37517	51570	59386	65406	65787
% przed zeszłym rokiem	–	121,4	70,79	115,1	65,233	137,5	115,2	110,1	110,1
Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w porównaniu z 2000 r., mln UAH	17853	27570	17785	27775	14815	18134	19140	20153	20311
Inwestycje w kapitał zakładowy, mln UAH	23629	75714	125254	233081	151777	150667 ¹	209130	226488	221675
% przed zeszłym rokiem	–	148,43	134,54	123,66	65,12	99,27	138,8	108,3	97,8
Inwestycje w kapitał zakładowy w porównaniu z 2000 r., mln UAH	23629	58937	78713	112564	59934	52979	67402,7	69787	68441
Inwestycje w kapitał zakładowy na jedną osobę, UAH	479	1602	2687	5058	3302	3722	4540	4593,7	4554,6
% przed zeszłym rokiem	–	149,58	135,43	124,34	65,28	112,72	121,98	101,18	99,15
Inwestycje w kapitał zakładowy na jedną osobę w porównaniu z 2000 r., mln UAH	479,00	1247,02	1688,58	2442,70	1303,89	1308,77	1463,24	1415,44	1406,21
Stosunek objętości inwestycji w kapitał zakładowy do objętości inwestycji w wartości niematerialne	1:10	1:35	1:30	1:29	1:25	1:21	1:22	1:26	1:27
Wskaźnik inwestycji w kapitał zakładowy (% przed zeszłym rokiem)	114,4	131,3	119,0	129,8	97,4	58,5	99,4	99,8	96,7

Źródło: obliczono według danych: Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності...

Na Ukrainie większość przedsiębiorstw skierowała swoją działalność na rozwój starych układów technologicznych, wyczerpywanie naturalnych i ludzkich zasobów kraju. Niezbyt dobrze wdrażać działania w celu aktywizacji działalności poprzez przyciąganie zagranicznych inwestycji i dążenie do „punktów wzrostu”, które istnieją w branży *high-tech*. Wadą są nieprzemyślane obliczenia dla określonych podstawowych przewag regionów konkurencyjnych, co nie sprzyja pełnemu przyciągnięciu inwestycji.

PODSUMOWANIE

Władze Ukrainy deklarują roczne chociaż niewielkie polepszenie rozwoju działalności innowacyjnej przedsiębiorstw ukraińskich. Analiza wskaźników działalności przedsiębiorstw przeprowadzona z uwzględnienia poziomu inflacji pokazuje realne i niepozytywne wyniki skutków polityki innowacyjnej na wszystkich poziomach zarządzania. Analiza retrospektywna stanu kapitału zakładowego, wdrażania i finansowania innowacji określa dopuszczalną dolną granicę tempa rozwoju gospodarczego. Główne przyczyny niskiego poziomu atrakcyjności inwestycyjnej i innowacyjnej na Ukrainie: wzmocnienie presji na biznes ze strony władzy, skomplikowane administrowanie podatków, korupcja. Potężnym źródłem rozwoju produkcji na bazie innowacji powinno być skuteczne wykorzystanie intelektualnego, naukowego, technicznego i produkcyjnego potencjału kraju.

Rząd powinien stworzyć warunki do zmniejszenia kapitału zakładowego od utraty wartości, polepszenie klimatu inwestycyjnego w kraju, stymulowanie przedsiębiorstw do zwiększenia konkurencyjności poprzez opracowanie i wdrożenie innowacji. Rozwój instrumentów inwestowania przedsiębiorstw innowacyjnych musi odbywać się poprzez: zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej przedsiębiorstw, regionów, rozbudowę infrastruktury finansowej i innowacyjnej, stosowanie nowoczesnych mechanizmów partnerstwa publiczno-prywatnego, samofinansowanie, dobrze przemyślaną regulację finansową z wykorzystaniem publicznych dotacji, pozyskiwanie kapitału podwyższonego ryzyka, rozwój systemu patentów.

BIBLIOGRAFIA

Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності:

http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_e.htm.

Національні рахунки інституційних секторів економіки: <http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ>. Статистична інформація – Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України. – К.: НІСД, 2013. – 48 с.

Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 роки) «Шляхом Європейської інтеграції» / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін.; Нац. ін-т стратег. дослідж., Ін-т екон. Прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

Світові макроекономічні дослідження:

http://nauka.kushnir.mk.ua/makroekonomika/value_added/value_added_ukraine.html.

Jurinetz S., 2014, *Analyse der innovativen Tätigkeit von Unternehmen in der Ukraine im Kontext ihrer globalen Wettbewerbsfähigkeit. The world economy. Global and country-specific aspects*. Berlin.

World Investment Report 2013: Global Value Chains: Investment and Trade for Development http://unctad.org/en/publicationslibrary/wir2013_en.pdf.

INVESTMENT SUPPORT FOR INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES IN UKRAINE

This article analyzes the influence of the factors on investment and innovation activity of enterprises in Ukraine. The paper presents the study of innovation activity of industrial enterprises. The author substantiates financing of innovation activity sources of enterprises. This will contribute to the expansion of possibilities for innovation development. The article deals with problems which arise in the field of investments in innovation sphere and in the defining of cost structure by financing sources of innovative activity.

The research provides the ways of solving problems in modern conditions of economy development and visions of formation, planning and implementation of the strategic directions of innovative development of enterprises.

Key words: investment, investment support, financing of innovative activity, innovative enterprises.